

Усов Д. О.

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник: Кучеркова С. О.

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ДЕРЖАВНИЙ ПЕРЕРОЗПОДІЛ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ ТА СПРАВЕДЛИВІСТЬ: ОПТИМАЛЬНИЙ БЮДЖЕТ

Предметом нашого дослідження є – теоретичні та практичні аспекти державного перерозподілу публічних фінансів з метою забезпечення соціальної справедливості. Державний перерозподіл публічних фінансів є ключовим інструментом для забезпечення соціальної справедливості та досягнення оптимального розподілу ресурсів у суспільстві. Ефективна фіскальна політика, що базується на принципах справедливості та оптимальності, дозволяє державі вирішувати соціально-економічні проблеми, забезпечувати сталий розвиток та підвищувати добробут громадян.

Державний перерозподіл публічних фінансів – це процес розподілу державних доходів (переважно податків) на різні сфери суспільного життя через бюджетні видатки. Його мета – корекція ринкового розподілу доходів, який часто призводить до соціальної нерівності. Перерозподіл здійснюється через: соціальні трансферти (пенсії, допомоги), фінансування освіти, охорони здоров'я, культури, і інвестиції в інфраструктуру, податкову політику (прогресивне оподаткування) [1, с. 126].

У сучасному світі державний перерозподіл публічних фінансів є невід'ємною складовою економічної політики. Згідно з теорією А. Вагнера, розвиток науки і техніки зумовлює зростання державних видатків, особливо на освіту, охорону здоров'я та інфраструктуру. Ця тенденція підтверджується історичними даними: у XX столітті частка державних видатків у ВВП значно зросла в більшості країн.

Сьогодні країни з ліберальною економікою, як правило, мають нижчий рівень оподаткування та вищу економічну ефективність, але менший рівень соціального захисту. Натомість, країни з соціальною економікою демонструють вищий рівень соціального захисту, але часто за рахунок вищого рівня оподаткування та, можливо, меншої економічної ефективності. Тому актуальним залишається пошук оптимального механізму перерозподілу, який би поєднував високу ефективність та соціальну справедливість.

Проблема справедливого розподілу ресурсів хвилює людство протягом століть. Існують різні теоретичні підходи до цього питання [2, с. 45]:

- Гіпотеза прав власності (Т. Гоббс, Дж. Локк): Кожна людина має право на плоди своєї праці, що обґрунтовує ринковий розподіл.

- Гіпотеза корисності: Необхідно максимізувати сукупну вигоду для всіх громадян.

- Ідея обмеженої рівності (К. Маркс): Розподіл благ відповідно до потреб, яка на практиці виявилася утопією.

- Критерій Дж. Роулза: Нерівність допустима, якщо вона покращує становище найбідніших верств населення, що реалізується в соціал-демократичних моделях.

- Гіпотеза Дж. Бренана та Дж. Б'юкенена: Дотримання правил розподілу, прийнятих суспільством на основі консенсусу.

- Оптимальний перерозподіл за Парето: Взаємозалежність корисності, коли добробут багатих залежить від добробуту бідних.

На наш погляд, найбільш ефективними правилами перерозподілу в сьогоdnішніх умовах є врахування мотиву страхування та мотиву самозахисту. Мотив страхування полягає в тому, що громадяни згодні сплачувати державі прибутковий податок та соціальні збори (ПДФО, ЄСВ), щоб отримати від неї необхідну допомогу у вигляді різних бюджетних трансфертів у складних життєвих ситуаціях. Мотив самозахисту слід розуміти як готовність населення сплачувати державі певні податки під кутом гарантії від соціальних потрясінь і кримінальних правопорушень. На сучасному етапі найбільш ефективними є підходи, що враховують мотиви страхування (готовність платити податки для отримання

соціального захисту) та самозахисту (готовність платити податки для гарантій від соціальних чинників та злочинності).

При розподілі видатків будь-який бюджет державний то, чи місцевий додержується концепції справедливості. Справедливість у контексті публічних фінансів – це філософська концепція, яка передбачає рівний доступ до благ і можливостей для всіх членів суспільства. У контексті публічних фінансів справедливість означає: прогресивне оподаткування, коли багаті платять більше. Цілеспрямовані соціальні програми для підтримки вразливих груп, рівний доступ до якісних державних послуг. Однак, немає єдиного визначення «справедливості», що ускладнює формування оптимальної фіскальної політики.

Будь-яка країна намагається створити оптимальний бюджет. Оптимальний бюджет – це бюджет, який забезпечує максимальний добробут суспільства при мінімальних витратах. Він має відповідати критеріям: ефективності (раціональне використання ресурсів), справедливості (рівномірний розподіл благ), стабільності (стійкість до економічних потрясінь). Формування оптимального бюджету – складний процес, що потребує врахування багатьох факторів [3, с. 245].

Вважаємо, що основними проблемами при складанні оптимального бюджету можуть бути:

1. Корупція та неефективне використання бюджетних коштів.
2. Тіньова економіка, яка зменшує податкові надходження.
3. Демографічні зміни, що впливають на потребу в соціальних видатках.
4. Глобалізація, яка ускладнює контроль за рухом капіталів.
5. Війна в Україні, та її наслідки.

Основними шляхами удосконалення при цьому можуть бути такі напрямки:

1. Підвищення прозорості та підзвітності бюджетного процесу.
2. Впровадження електронних систем управління публічними фінансами.
3. Посилення контролю за використанням бюджетних коштів.
4. Реформування податкової системи для забезпечення більшої справедливості.
5. Розвиток державно-приватного партнерства.

Державний перерозподіл публічних фінансів: пошук балансу між ефективністю та справедливістю.

Державний перерозподіл публічних фінансів є важливим інструментом для забезпечення соціальної справедливості та досягнення оптимального розподілу ресурсів у суспільстві. Для підвищення ефективності та справедливості фінансової політики необхідно удосконалювати механізми перерозподілу доходів, оптимізувати бюджетні видатки та залучати громадськість до формування бюджетної політики.

Список використаних джерел

1. Карлін М. І., Проць Н. В., Борисюк О. В. Публічні фінанси: навчальний посібник; за ред. д. е. н., проф. М. І. Карліна. Електронне видання. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. 358 с.
2. Масгрейв Р. А., Масгрейв П. Б. Державні фінанси: теорія і практика. – Київ: Актіон-прес, 2001. – 654 с.
3. Ролз Дж. Теорія справедливості. – Київ: Основи, 2001. – 822 с.

Черненко В. В.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

Науковий керівник: Скрипник Г. О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри публічних фінансів

Державний податковий університет

м. Ірпінь, Україна

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ТА ЙОГО РОЛЬ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Державний фінансовий контроль є одним із ключових механізмів забезпечення ефективного функціонування фінансової системи країни. Його основною метою є раціональне використання бюджетних ресурсів, запобігання